

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Є24 **Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень** : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Грушевська Юлія Андріївна	
Лексичні новоутворення у сучасній вітчизняній рекламній комунікації	705
Menshykova Zhanna, Menshykova Anastasiia	
Marketing communications: trends and prospects	708
Чубук Олег Леонтійович	
Особливості застосування стандарту повноти подачі інформації в умовах дії Закону України «Про правовий режим воєнного стану»	710
Drobchak Alla, Popov Serhii	
A key place of journalism and military correspondents in nowadays society	714
Літвінчук Ірина Сергіївна	
Вплив фейкових новин на громадську думку	716
Лепетуха Марія Володимирівна	
Висвітлення проблем булінгу в ЗМІ	718
Ісаєнко Євгеній Геннадійович	
Регулювання діяльності онлайн-медіа	721
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ	725

specifics of social networks. At this stage, the art of delegation and the understanding that marketing communications is not social media are formed. It also provides answers to the main questions: where to advertise, how to promote, where and how a potential client can find out and want to become a client.

3. Implementation. Specific operational steps are considered that implement marketing communications and ensure their effectiveness. An important point is to understand internal communication with advertising and social media managers.

4. Control. Evaluation and analysis of marketing communications, understanding of qualitative and quantitative efficiency.

References:

1. American Marketing Association; Self(ie) Disclosure: How Selfies Shape Brand Interaction 2022. <https://www.ama.org/2022/06/21/selfie-disclosure-how-selfies-shape-brand-interactions/>
2. Bernd S. H. Experiential Marketing. How to Get Customers to Sense, Feel, Think, Act, Relate 2011, 304 p.

Key words: marketing, communications, steps, media.

Ключові слова: маркетинг, комунікації, кроки, медіа.

ЧУБУК ОЛЕГ ЛЕОНТІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри журналістики*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТУ ПОВНОТИ ПОДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ»

3 травня Україна вдруге відзначала Всесвітній День свободи преси в умовах дії в країні правового режиму «Воєнний стан», іншими словами – під час збройної відсічі широкомасштабної агресії з боку Російської Федерації. Війна Росії проти України суттєво вплинула на умови роботи журналістів, фактично перетворила їх усіх на воєнних кореспондентів, а також позначилася на рівні відкритості органів військового управління, доступу до інформації. Попри те, що насправді ця війна триває 9-й рік, і українським медійникам й комунікаційникам не звикати до обмежень у висвітленні її перебігу, після 24 лютого 2022 року, з початком саме широкомасштабного вторгнення Збройних сил Росії в Україну, перед ними постало завдання переглянути певні речі в сторону посилення обмежень. Пам'ятаючи, що свобода слова не має бути знівельована, а цензура, згідно загальному конституційному положенню, заборонена, вони, менше з тим, разом з військовим командуванням створили писані і неписані правила стосовно того,

про що можна повідомляти, а про що ні. До писаних слід віднести, насамперед, наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану». Наказ, серед іншого, встановлював перелік інформації, яка обмежується до оприлюднення. Цей перелік значною мірою, що об'єктивно, розширився у порівнянні з тим, яким він був під час Антитерористичної операції (АТО) і Операції Об'єднаних Сил (ООС), що проводилися на території Донецької і Луганської областей в 2014–2022 роках. Подібна вимушена і цілком виправдана дія збоку військового командування сама по собі склала певний виклик свободі преси, ускладнила дотримання медійниками журналістських стандартів, зокрема, стандарту повноти подачі інформації, який передбачає наявність ключових даних про подію, відповідей на класичні новинарні що, коли, де, як і чому (сталося).

Актуальність даної теми обумовлена важливістю зрозуміти, наскільки в умовах, що склалися, «працює» вище зазначений журналістський стандарт. Ми маємо на меті з'ясувати ставлення до цього збоку вітчизняних та іноземних журналістів, комунікаційників, по можливості передбачити, як сьогодення ситуація з дотриманням даного та інших журналістських стандартів може позначитися на майбутньому української журналістики й рівні свободи преси в країні.

Ще у жовтні 2014 року український медіаексперт Ігор Куляк зазначав, що неможливо геть все вимірювати лише стандартами. «З тієї причини, що є більш цінності. Як окремі – цінність людського життя, так і загальні – цінність державності й суверенітету, непорушності кордонів рідної країни... Слід розуміти, що справжня повнота у висвітленні багатьох подій, пов'язаних із кризою, може бути недосяжною щонайменше з міркувань військової таємниці». Зокрема, як підкреслював науковець, заради цього ми не повинні у своїх матеріалах розкривати для ворога ті дані, якими він може скористатися проти українських військових. Це точні дані про переміщення та місця дислокації військ чи окремих підрозділів, точні дані про кількість військових на різних ділянках бойових дій, точні дані про види й кількість озброєння конкретних підрозділів, інформація про плани командирів, про тактику ведення бойових дій тощо [1]. Про важливість обережної подачі інформації, не розкриття тих чи інших відомостей українським журналістам у своїх застереженнях весь цей період нагадують і військові прес-служби.

Варто констатувати, що за пройдений період зафіксовані хіба що поодинокі випадки відповідних порушень. Найбільш відомим, «підручниковим» став приклад, коли на початку АТО в кадр телевізійників однієї із знімальних телевізійних груп потрапив блокпост на в'їзді в місто Маріуполь. Очевидно, що той «кейс», разом з кількома подібними, був добре засвоєний представниками медіа і комунікаційниками. Проте – і для нас це направду добре – не зробили відповідних висновків російські пропагандисти.

Вранці 24 березня 2022 року у Бердянську, тимчасово захопленому російськими окупантами, ЗСУ було знищено великий ворожий великий десантний корабель «Орск». Також від удару було пошкоджено ще три російські корабля («Саратов» «Цезар Куников» та «Ново-черкаск»). Голова Державної прикордонної служби України Сергій Дейнеко у соцмережі Facebook тоді повідомляв, що українські прикордонники подякували російському журналісту-пропагандисту з телеканалу «Зірка» Валентину Гвоздеву «за те, що засвітив прихід десантного корабля «Орск» в Бердянськ» [2]. У серпні того ж року російські телеграм-канали повідомляли про удар ЗСУ по штабу «ПВК Вагнера» (було опубліковано також фото руйнувань) в окупованій Попасній Луганської області, фото якого перед тим опублікував у Telegram російський военкор Сергій Середа. Викладені ним фотографії викликали обурення багатьох проросійських коментаторів, оскільки на одній із них видно табличку з адресою найближчого бомбосховища – Миронівська вулиця, 12. Після інформації про удар по Попасній военкор видалив своє повідомлення про відвідування «штабу», але в мережі залишилися його численні копії [3].

Вадим Карг'як, журналіст каналу ICTV і ведучий програми «Свобода слова» згадує, що після 24 лютого практично усім українським журналістам, хто раніше не працював в АТО, «довелося тримати режим тиші і вчитися обережно поводитися з інформацією з фронту. Були такі дрібні нюанси, на які в мирній журналістиці не зважаєш. А тут довелося переучуватися» [4].

У свою чергу, очільниця об'єднаного координаційного прес-центру сил оборони півдня України Наталія Гуменюк, розповідаючи під час спілкування зі студентами факультету журналістики Національного університету «Одеська юридична академія» в рамках «Глобального тижня медіа- та інформаційної грамотності» (жовтень 2022 року) як не тільки не доречно, а й заборонено поводитися з інформацією, водночас наголосила, що журналісти загалом з розумінням ставляться до введених обмежень.

Перебіг російсько-української війни переконливо довів: безпека вища за стандарти журналістики. Головний стандарт журналістики нині, щоб через матеріал, який ти робиш, ніхто не загинув. Не загинули військові, щоб не загинули цивільні, – вважає журналістка Наталія Нагорна. «Як виглядає звичайний сюжет у звичайному світі, не в Україні? Ти говориш куди ти приїхав, коли ти приїхав, до кого ти приїхав. Зараз якщо всю цю інформацію озвучити в Україні, ми фактично видамо позиції, можемо показати кількість бійців, можемо показати наявну техніку, її розташування. Чи шкідливо це для держави України? Так, шкідливо», – зазначає медійниця [4].

Розумінню збоку вітчизняних журналістів, про яке вище зазначалося в контексті заяв відомої комунікаційниці Наталії Гуменюк, сприяє так звана самоцензура, або «червоні лінії», які абсолютно переважна більшість українських редакційних колективів провела для себе і своїх медіа. Щоправда, тут існують різні думки. До прикладу, ось як ставиться до самоцензури журналіст Сергій Гузь: «Ми маємо

боронити свободу слова, у тому числі від самоцензури в українських медіа... Ми самі ввели в своїх виданнях певні обмеження, орієнтуючись на прийняті закони та неофіційні норми, які утворилися під час війни. Наприклад, що блокпости не можна фотографувати. Але чому? У більшості випадків вони ніякої воєнної таємниці не становлять, та чомусь діє ця заборона... Я вважаю, що ми маємо набратися мужності і скоротити обсяг самоцензури, якщо хочемо, щоб наша країна залишилася демократичною» [5]. Стосовно фотографування блокпостів, то це, щонайменше, спірне питання. Справедливості раді, варто додати: журналіст підтримує важливість військової цензури, як такої, «бо це стосується безпеки військових» (додамо: і самих журналістів теж), проте його на майбутнє непокоїть питання свободи слова і плюралізму думок в країні, яка прагне називатися демократичною.

Той же Вадим Карп'як вважає, що «самоцензура є дуже сильний чинник в українській журналістиці». Але, як зазначає він, по-перше, є 34 стаття Конституції, яка передбачає, що свобода слова може бути обмежена заради національної безпеки в умовах воєнного часу. Є ризик, каже він, «що ми з цією самоцензурою якимось звикнемося, що потім не захочемо без неї працювати, але думаю, що ми це подолаємо як журналісти» [4].

Севгіль Мусаєва, головна редакторка «Української правди», називає самоцензуру внутрішнім барометром журналіста, який як терези оцінює користь чи шкоду від публікації. Як також вважає вона, незважаючи на обмеження, які накладає війна, в Україні весь цей час працюють вільні і незалежні медіа, які якісно роблять свою роботу, а не займаються пропагандою» [4].

Отже, ця війна суттєво вплинула на умови роботи журналістів, дотриманні тих чи інших журналістських стандартів, зокрема, стандарті повноти подачі інформації. Разом з тим, варто констатувати, що попри офіційно введені певні обмеження, вітчизняні журналісти й самі визначили для себе так звані червоні лінії, які вони не мають наміру перетинати заради безпеки людей, насамперед українських воїнів. Таким чином, існуючі на сьогодні обмеження у подальшому, після перемоги над зовнішнім ворогом, не складуть загрози свободі преси.

Список використаних джерел:

1. Детектор медіа. Стандарти й етика журналістики в умовах неоголошеної війни // Режим доступу: <https://ms.detector.media/profstandarti/post/11691/2014-10-30-standarty-y-etyka-zhurnalistyky-v-umovakh-neogoloshenoj-viyny/>
2. Апостроф. Знищення десантного корабля в Бердянську: прикордонники дякують російському пропагандисту за наведення // Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2022-03-24/unichtojenie-desantnogo-korablya-v-berdyanske-pogranichniki-blagodaryat-rossiyskogo-propagandista-za-navodku/263729>
3. Українська правда. ЗСУ вдарили по штабу «Вагнера» в Попасній, фото якого «засвітив» военкор – російські канали // Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/14/7363237/>

4. Голос Америки. Свобода слова – те, чим ми відрізняємось від росіян. Українські журналісти про висвітлення війни // Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/7076706.html>
5. Національна спілка журналістів України. Якісний контент завжди буде користуватися попитом // Режим доступу: <https://nsju.org/misczevi-media/yakisnyj-kontent-zavzhdy-bude-korystuvatysya-popytom-a-tradycziya-chytaty-gazety-nikudy-ne-dinetsya-redaktor-ta-mediaekspert-sergij-guz/>

Ключові слова: повнота інформації, журналіст, само цензура.

Key words: completeness of information, journalist, self-censorship.

DROBCHAK ALLA

*National University “Odesa Law Academy”,
Senior Lecturer of Socio-political and Economic Department of Kryvyi Rih Faculty*

POPOV SERHII

*National University “Odesa Law Academy”,
holder of higher education*

A KEY PLACE OF JOURNALISM AND MILITARY CORRESPONDENTS IN NOWADAYS SOCIETY

Journalists are one of the most important professions. Every day, thousands of events take place in the world, which, as a rule, society learns about thanks to the work of these specialists. During emergency situations, it is very difficult to overestimate the work of journalists, because only thanks to them, ordinary citizens can follow the events in their country. The article examines the importance and problems of the work of journalists during the war.

Today, during the war, the work of a journalist is an integral part of life, because almost all information about the course of hostilities is covered by journalists. For the belligerents, the public perception of the goals of war and the war itself, that is, public opinion about the war itself, is an existential resource of modern war. Nowadays, wars cannot be waged without public support. At the same time, media coverage plays a decisive role. Public opinion is not only expressed in the media, it is also produced and regulated through the media. By keeping media coverage under control, the general public can be swayed to approve or disapprove of war.

A journalist is an employee who specializes in finding, processing and disseminating relevant information with the help of mass media. The main goal of the work of journalists is to deliver the necessary information to the audience and create a certain informational background. During hostilities, it is on the shoulders of journalists to inform society about the state of war. On the battlefield, they have to face the same threats that haunt military personnel. That is why journalists covering conflicts are protected under international humanitarian law.